

KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG A 2021-2027 PROGRAMOZÁSI IDŐSZAK TÁMOGATÁSI POLITIKÁJÁBAN

Dr. HOLOVÁCS Gabriella

Óbudai Egyetem Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar,

Környezetmérnöki és Természettudományi Intézet

Környezetmérnöki szekció

Kivonat: A körforgásos gazdaság szerinti termelés és működés az emberiség természetes állapota, amely az ipari forradalomig és a fogyasztói társadalom kialakulásáig anélkül határozta meg a gazdaság működését, hogy ez a társadalomban tudatosult volna. A körforgásos gazdaság ezért egy olyan régi-új gazdasági modell, amely gazdasági paradigmaváltással visszatérést jelent az emberiség ipari forradalmat megelőző attitűdjéhez, és az anyagkörforgást állítva a középpontba újradefiniálja a terméktervezés, termelés és fogyasztás célkitűzéseit és kereteit, meghatározva a 2021-2027 programozási időszak forrásallokációit. Mivel a körforgásos gazdaság tartalmi megközelítései az ipari folyamatok folyamatos változásával fejlődnek, egy tartalmában és megközelítéseiben folyamatosan változó gazdasági rendszerrel és koncepcióval van dolgunk, amely kialakulásban és működésében szorosan kapcsolódik a fenntartható fejlődéshez, és amellyel kapcsolatos vizsgálatoknak és megállapításoknak is követniük kell a koncepció változásait.

Kulcsszavak: körforgásos gazdaság, kohéziós politika, 2021-2027 programozási ciklus, támogatáspolitiká

BEVEZETÉS

A körforgásos gazdaság az Európai Unió szabályozási rendszerében való megjelenése óta⁷ egyre hangsúlyosabb szerepet kapott, 2020-ra pedig nyilvánvalóvá vált, hogy a 2021-2027 közötti programozási időszak egyik központi kérdése a körforgásos gazdaságra való átállás feltételrendszerének kialakítása és e feltételeknek való megfelelés lesz. [1]

Az unió valamennyi politikáját áthatja a környezetvédelmi szempontoknak, ezen belül is a fenntarthatósági követelményeknek való megfelelés és körforgásos gazdaságra való átállás igénye. Ezzel összhangban a támogatáspolitikában a támogatások odaítélésének és felhasználásának feltételei

1) ⁷ A körforgásos gazdaság uniós jogrendszerben való megjelenése 2015-re datálható: ekkor jelent meg az első körforgásos cselekvési terv a Bizottság, az Európai Parlament, a Tanács, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottságának közleménye Az anyagkörforgás megvalósítása – a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv, COM(2015) 614 final címmel, amelyet a Bizottság által 2020. március 11-én elfogadott új cselekvési terv váltott fel (COM(2020)98 final)

között kiemelt helyet kapnak a zöld szempontok, a klímacélkitűzések teljesítésével összhangban álló tevékenységek támogatása.

Az egyes tagállamok abszorpciós képességét alapvetően befolyásolja tehát az uniós szinten előírt célkitűzések hazai jogrendszerekbe való megfelelő átültetése és megvalósítása. Ez a szempont egy új programozási időszak kezdetén különösen fontos, hiszen valamennyi, az adott programozási időszakra irányadó szabályozó kilakaitásának folyamatában lehetőség nyílik az előttünk álló programozási időszakokkal kapcsolatban felmerülő új igények, valamint a korábbi időszakban felmerült tapasztalatokból táplálkozó szabályozási szükségletek megjelenítésére.

KÖRFORGÁSOS GAZDASÁG A 2021-2027 PROGRAMOZÁSI IDŐSZAK TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁBAN

A jelen tanulmány a körforgásos gazdaság fogalmának és jogdogmatikai szerepének meghatározását követően bemutatja a 2021-2027 programozási időszakban rendelkezésre álló forrásokhoz való hozzájutás és azok teljeskörű felhasználása érdekében a körforgásos gazdaságra való átalással kapcsolatban megfogalmazott követelményeket.

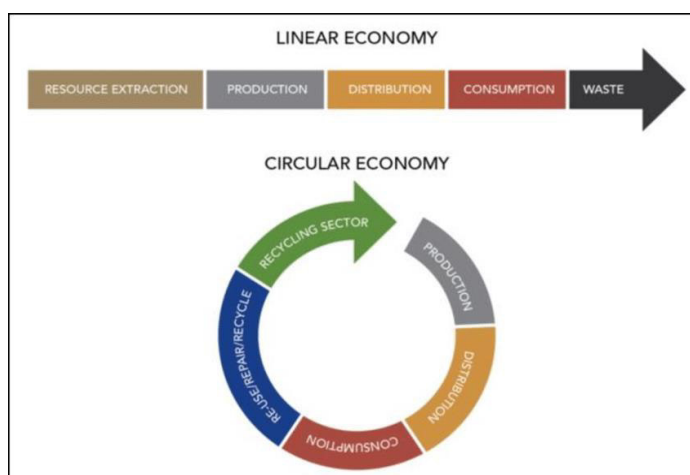
Körforgásos gazdaság fogalma és megjelenése az Európai Unió jogrendszerében

Annak érdekében, hogy megvizsgálhassuk a körforgásos gazdaság 2021-2027 programozási időszak uniós forrásallokációban betöltött szerepét mindenekelőtt a fogalmát szükséges tisztázni, amely – tekintettel a sokféle megközelítésre - nem is olyan könnyű: egyes források a körforgásos gazdaság egyes elemit kiragadva definiálják azt, míg más elképzelés szerint a fogalom komplexitása miatt nem is létezhet egyetlen definíció, míg megint más megközelítés a körforgásos gazdaságot a fenntartható fejlődés szinonimájaként használja. [2]

Bár a körforgásos gazdaságnak számtalan definíciója és értelmezése létezik, ezek alapvetően két fő csoportra oszthatók: az egyik markáns csoportba azok a definíciók tartoznak, amelyek az Ellen McArthur Foundation kutatóintézet által kidolgozott meghatározást alkalmazzák, ahhoz kapcsolódnak, míg a másik csoportot azok a fogalom-meghatározások alkotják, amelyek releváns kutatási eredményekre, vagy más forrásokra támaszkodva definiálják a körforgásos gazdaságot. [3]

A körforgásos gazdaság jellemzőinek egyik markáns eleme a lineáris gazdasági modellt felváltó körkörös gazdasági modell, amely - ahogyan Nagy Á. és szerzőtársai fogalmaztak - nem egyszerűen a „lineáris gazdasági modell átalakítását serkentő fogalom”, hanem egy rendszerszemléletű, konkrét cselekvési, folyamatalkító szerepkörrel rendelkező gazdasági rendszer. [4]

A hagyományos (lineáris) és a körforgásos gazdasági rendszer közötti különbséget az alábbi ábra szemlélteti:

1. Ábra: Lineáris és körforgásos gazdaság modell [5]

A szerteágazó fogalomhasználat mellett egyre több olyan uniós szabályzó jelent meg 2015. évtől kezdődően, amelyben a körforgásos gazdaság kiemelt szerepet kapott, ezért szükségessé vált egy olyan általános fogalom-meghatározás, amely biztosítja a körforgásos gazdaság fogalmának uniós belüli azonos értelmezését. Ezt a Taxonómia-rendelet 2. cikk 9. pontjában meghatározott definíció biztosította, amely szerint:

„körforgásos gazdaság: olyan gazdasági rendszer, amelynek során a gazdaságban használt termékek, anyagok és egyéb erőforrások értékét a lehető leghosszabb ideig fenntartják, fokozva az előállításban és a fogyasztásban való eredményes felhasználásukat, ezáltal csökkentve a felhasználásuk környezeti hatását, minimalizálva a hulladékot és a veszélyes anyagok kibocsátását az életciklusuk minden szakaszában, többek között a hulladékhierarchia alkalmazásával;”. [6]

Bár a körforgásos gazdaság egyértelműen elkülönül a fenntartható fejlődés fogalmától, e kettő mégis szoros kapcsolatot mutat. Egyrészt a körforgásos gazdaság uniós jogrendszerben való megjelenése is szorosan kapcsolódik a fenntartható fejlődéshez, másrészt megállapítható, hogy a körforgásos gazdaság a fenntartható fejlődés megvalósítását szolgálja azzal, hogy „lefordítja”, értelmezhetővé teszi a mindennapi élet számára a fenntartható fejlődés követelményeit és elérendő céljait, azaz a körforgásos gazdaság a fenntarthatósági célok, a fenntartható fejlődés jogelméleti, de gyakorlati tartalommal nem rendelkező követelményeinek a gazdasági élet számára értelmezhető szempontokkal, követelményekkel és azok eléréséhez szolgáló határidőkkel való megtöltését biztosítja. [7]

A körforgásos gazdaság uniós jogban való megjelenésében és fejlődésében az ún. „soft law”, azaz a puha jog játszott jelentős szerepet. A puha jog körébe tartoznak azok az elvileg nem kötelező erejű jogi eszközök, amelyeket a nemzetközi jog előszeretettel alkalmaz, de az uniós jogában is gyakran használnak annak jelzésére, hogy az Európai Bizottság hogyan kívánja felhasználni hatásköreit és ellátni feladatait a hatáskörén belül. [8] Ide sorolhatók a különböző iránymutatások (guidelines), közlemények (statement), stratégiák, rendszabályok (disciplines) stb., amelyek bár alapvetően nem rendelkeznek jogi kötőerővel, azonban meghatározzák a jogi kötőerővel rendelkező jogforrások szabályozási irányát, mozgásterét, azaz hatnak a jogalkotási folyamatokra, és ezáltal a jogalkotás révén

egy idő után jogi kötőerőre tesznek szert. Az alkalmazásuk népszerűségét a rugalmasságuknak, és a jogszabályokhoz képest viszonylag gyors megalkotási folyamatuknak köszönhetik.

A körforgásos gazdaság uniós jogban való megjelenése és fejlődése – többek között - az Európa 2020 Stratégiához, az Agenda 2030 elfogadásához, valamint a Zöld Megállapodáshoz (Green Deal) köthető. E jogforrásokra épülve fogadta el a Bizottság 2015-ben az első cselekvési tervét⁸, amelyet 2020-ban egy új cselekvési terv követett.⁹

A körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv az innováció és beruházás-fejlesztés területén hangsúlyozta az uniós támogatáspolitikai kiemelkedő szerepét: a „Horizont 2020” 2016-2017. évi munkaterve a „2020 ipara a körforgásos gazdaságban” című kezdeményezéssel 650 millió eurót juttatott a körforgásos célkitűzéseket támogató ipari és szolgáltatási innovációkra, a kohéziós politika keretében pedig jelentős K+I finanszírozási lehetőségeket biztosítottak, kiemelten figyelve a kkv-k bevonására. Az állami és magánforrások bevonása nélkülözhetetlen a körforgásos gazdaságra való átállás finanszírozására. E célokat érintően olyan uniós források álltak rendelkezésre a 2014-2020-as programozási időszakban, mint a Kohéziós Alap, LIFE, COSME, CEF (Connecting Europe Facilities), amelyek mindegyike támogatta a körforgásos gazdaság célkitűzéseit. A fenti forrásokon kívül már a 2014-2020 programozási időszakban is igénybe vehették a körforgásos gazdasági projektek az EBB tanácsadó és finanszírozási eszközeit az InnovFin program keretében. [9]

A körforgásos gazdaság követelménye a 2021-2027 programozási időszak támogatási politikájában

A 2021-2027 programozási időszakban a körforgásos gazdaság a támogatáspolitikai kulcskérdésévé, megkerülhetetlen, alapvető pillérévé vált, kiemelt helyet biztosítva a klímapolitikai célok megvalósításának. Valamennyi, az új programozási időszakra vonatkozó stratégia és jogszabály prioritási területként kezeli a körforgásos gazdaságot, ennek jegyében egy sor, a pályázati kiírásnál és támogatás odaítélésénél kötelezően alkalmazandó körforgásos szempontrendszerrel írt elő.

Az Európai Bizottság 2018. május 2-án fogadta el a 2021-2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret, amely az újabb 7 éves programozási ciklusra határozza meg az uniós költségvetési

⁸ a Bizottság, az Európai Parlament, a Tanács, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottságának közleménye Az anyagkörforgás megvalósítása – a körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési terv, COM(2015) 614 final

⁹ A Bizottság 2020. március 11-én elfogadta a tisztább és versenyképesebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési tervről szóló közleményét (COM(2020)98 final) (a továbbiakban: Körforgásos Gazdaság Új Cselekvési Terve)

keretrendszerét, prioritásait,¹⁰ hangsúlyozva a kohéziós politika korszerűsítése és egyszerűsítése iránti igényt, az elvek között pedig a teljesítőképesség, azaz kézzelfogható eredmények szükségességét, a jogállamiság tiszteletben tartását. Előrevetítette egy új beruházási Alap, Az InvestEU létrehozását, az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz (a továbbiakban: CEF) révén a közlekedési, digitális és energetikai infrastruktúrák közötti szinergiák jobb kihasználását, ennek biztosítására a Kohéziós Alap allokációjának egy részéből magas hozzáadott értéket képviselő közlekedési projektek számára való átcsoportosítást a CEF keretbe.

A Kohéziós Politika terén célként határozta meg a konvergencia növelését, az uniós költségvetés és az európai szemeszter közötti kapcsolat megerősítését, valamint az éghajlatpolitikai szempontok erőteljesebb érvényesítését valamennyi uniós programban annak érdekében, hogy az uniós kiadások legalább 25%-a hozzájáruljon az éghajlatpolitikai célok eléréséhez.

A 2021-2027 programozási időszak uniós forrásait biztosító többéves pénzügyi keretének elfogadása a korábbiaknál is nehezebben folyamat volt, amely folyamatban a Bizottság kulcsszerepet játszott. Már a 2014-2020 programozási időszakra is nyilvánvalóvá vált, hogy a Bizottság – korábbi végrehajtói „Unió Kormánya” szerepkörből kilépve jelentősen átpolitizált szerepben kezdte meg a 2021-2027 programozási időszak többéves költségvetési keretének előkészítését, melynek során kulcsszerepet kapott a források felhasználási lehetőségének kialakításában: új elemként jelenik meg ebben a folyamatban, egyrészt az a törekvés, hogy a forrásokat a tagállamok „megrendszabályozására” használják szankciós eszközként, másrészt a COVID19 kihívásaira való reagálás, és a pandémia által kialakult gazdasági helyzet kezelése. [10]

2020. január 14-én jelent meg a Bizottság közleménye a Fenntartható Európa beruházási tervéről (COM(2020)21 final), amely a Zöld Megállapodás beruházási pilléreként olyan, 1 milliárd EUR összegű fenntartható magán- és közberuházást mozgósító átfogó keretet jelent, amely éghajlatpolitikai, környezetvédelmi és fenntartható átmenethez kapcsolódó szociális beruházásokra irányul.

A Fenntartható Európa Beruházási Terv a Zöld Megállapodás céljaihoz igazodva a klímasemleges, zöld gazdaságra való átállást célozza az alábbi három dimenzió révén:

1. Az uniós költségvetésen keresztül a következő évtizedben legalább 1 milliárd EUR-t mozgósít fenntartható beruházásokra, ezzel a közkiadások minden korábbinál nagyobb részét fogja az éghajlatra és a környezetvédelemre fordítani a méltányos átállás biztosítása érdekében.
2. Támogató keretet hoz létre az InvestEU révén a magánbefektetők és a közszektor számára, amelynek célja a költséghatékony, igazságos, valamint a társadalmilag kiegyensúlyozott és

¹⁰ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Modern költségvetés a polgárainak védelmet, biztonságot és lehetőségeket nyújtó Unió számára, A 2021-2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret, Brüsszel, 2018.5.2., COM(2018) 321 final (a továbbiakban: 2021-2027-es Többéves Pénzügyi Keret)

méltányos átállás biztosítása. Az állami szektor esetében az európai szemeszter, a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata, az energiaunió keretében kidolgozott nemzeti energia- és éghajlat-politikai tervek, valamint az ágazati környezetvédelmi jogszabályokban előírt (pl. a hulladékra, a vízre, a biológiai sokféleségre és a levegőre vonatkozó) tervek lehetővé teszik a beruházási szükségletek megfelelő azonosítását.

- Testre szabott támogatást nyújt a közigazgatási szerveknek és a projektgazdáknak a fenntartható projekt meghatározásához.

A Fenntartható Beruházási Terv előírta, hogy az uniós költségvetésből az elkövetkezendő 10 évben legalább 1 milliárd EUR támogatást legalább 25%-át éghajlatpolitikával kapcsolatos célok megvalósítására kell fordítani, azonban a CEF források legalább 60%-a irányul majd éghajlat-politikai célkitűzések támogatására, továbbá előrevetítette a zöld átállás okozta kihívások kezelésére egy három pillérből álló méltányos átállási mechanizmus létrehozását, amelynek három pillére a Méltányos Átállást Támogató Alap /MÁTA/, az Invest EU és isze alá tartozó célzott méltányos átállási program és az Európai Beruházási Bank által rendelkezésre bocsátandó új közszekeor-hitelezési eszköze. [11]

2. Ábra: Fenntartható Európa Beruházási Terv [12]

A fentiekben ismertetett puha-jog részét képező cselekvési tervek és stratégiák elfogadásával párhuzamosan intenzív jogalkotási munka zajlott, amely a támogatások területén a 2021-2027 programozási időszakra irányadó támogatáspolitikai rendeletek tekintetében alapvető jelentőségű a 2020. június 22-én megjelent az Európai Parlament és a Tanács a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról szóló

(EU) 2020/852 rendelete (a továbbiakban: Taxonómia Rendelet), amely 2020. július 12-én lépett hatályba. Különleges jelentősége abban áll, hogy:

1. definiálja a körforgásos gazdaság fogalmát,
2. egyértelműen elkülöníti a fenntarthatóságot a körforgásos gazdaságtól
3. valamennyi, uniós forrásból részesülő tevékenység számára meghatározza a 2021-2027 ciklus fenntarthatósági szempontból támogatható tevékenységei keretét
4. megállapítja az EU taxonómia keretét azáltal, hogy meghatározza azt a négy átfogó feltételt, amelyeknek teljesülése esetén egy gazdasági tevékenység környezeti szempontból fenntarthatónak minősül
5. meghatározza azokat a környezeti célkitűzéseket, amelyek legalább egyikéhez a fenntartható gazdasági tevékenységnek lényegesen hozzá kell járulnia
6. létrehozza a bizottsági intézményrendszerek, a magánszektorbeli érdekelt felek, a civil társadalom képviselőiből, a személyes minőségben kinevezett szakértők és a tudományos világ szakértőiből álló fenntartható finanszírozással foglalkozó platformot, amely a Bizottság tanácsadó szerveként működik.

A Taxonómia Rendelet Preambulumában rögzíti, hogy a tőkeáramlásoknak fenntartható befektetések felé kell irányulnia, ennek megvalósítására a pénzügyi rendszert fokozatosan át kell igazítani a környezeti szempontból fenntartható célok szolgálatára elkerülve a "zöldrefestés" gyakorlatát. Ennek biztosítására összehasonlításra alkalmas, uniós szintű, egységesen alkalmazandó kritériumokra van szükség, amely alapján eldönthető, hogy egy tevékenység „környezeti szempontból fenntartható” vagy sem.

Egy gazdasági tevékenység környezeti szempontból akkor minősül fenntarthatónak, ha:

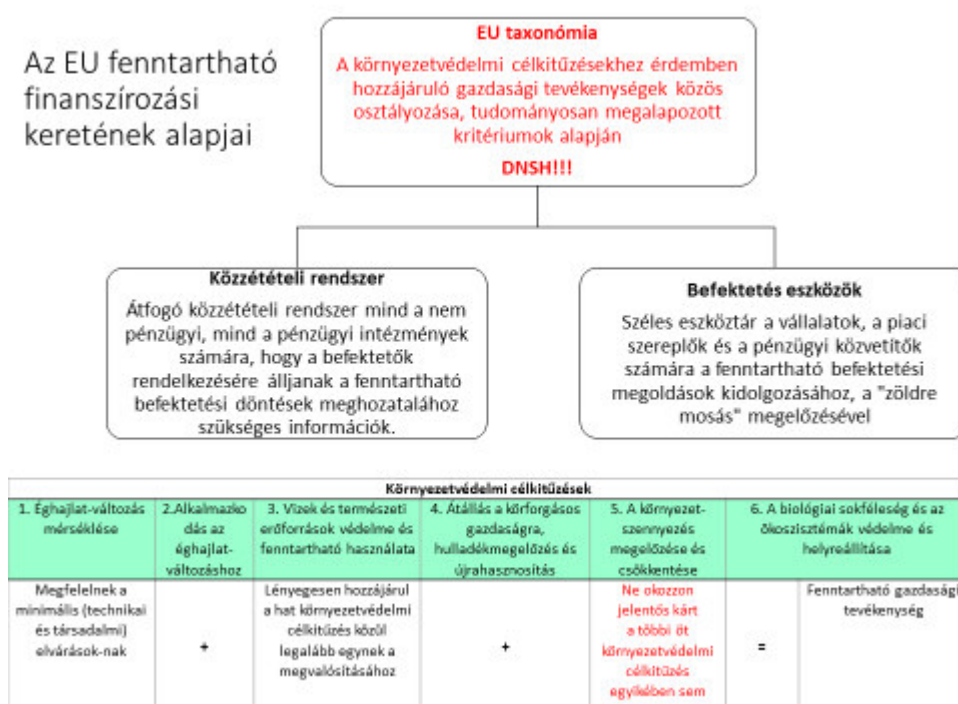
1. lényegesen hozzájárul a Taxonómia rendelet 9. cikkben meghatározott egy vagy több környezeti célkitűzéshez;
2. nem sérti jelentősen a Taxonómia rendelet 9. cikkben meghatározott egyik környezeti célkitűzést sem;
3. a Taxonómia rendelet 18. cikkben megállapított minimális biztosítékokkal összhangban végzik; és
4. megfelel a Bizottság által a Taxonómia rendelettel összhangban megállapított technikai vizsgálati kritériumoknak.

A környezeti fenntarthatóság szempontjából irányadó környezeti célkitűzéseket a Taxonómia Rendelet 9. cikke határozza meg, amelye hat célkitűzés egyike a körforgásos gazdaságra való átállás.

Egy gazdasági tevékenység akkor minősül úgy, hogy lényegesen hozzájárul a körforgásos gazdaságra való átálláshoz, ha teljesíti a Taxonómia Rendelet 13. cikk (1) bekezdésében foglaltakat, így különösen biztosítja a természeti erőforrások hatékony felhasználását az elsődleges nyersanyagok használatának csökkentésével, vagy erőforrás- és energiahatékony intézkedésekkel; növeli a termékek tartósságát, újrafeldolgozhatóságát, használati tartamukat, csökkenti a veszélyesanyag-tartalmukat, növeli a másodnyersanyag-tartalmat, megelőzi, vagy csökkenti a hulladékképződést stb.

A Taxonómia Rendelet előírja, hogy a környezeti célkitűzések fennállásának megállapítására egységes technikai vizsgálati kritériumokat kell létrehozni, amelyeknek az uniós jogon, az elérhető legjobb technológián (Best Available Technology – BAT) és az infrastrukturális ágazat sajátosságait, valamint a költség-haszon elemzésen kell alapulnia. A Preambulum 49. pontjában külön kiemeli a közlekedési ágazatot, amely számára megfelelő vizsgálati kritériumot kell kialakítani, amely figyelembe veszi azt a tényt, hogy a közlekedési ágazat az Unió teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátásainak közel 26 %-ához járul hozzá, és mintegy 30 %-át jelenti az éves fenntartható fejlesztési beruházási többletigénynek a tisztább közlekedési módokra történő átállás érdekében.

Annak ellenére, hogy a körforgásos gazdaságra való átállás a 9. cikkben meghatározott hat célkitűzések csupán egyike, azonban a Taxonómia rendelet 3. cikk b) pontja értelmében valamely gazdasági tevékenység környezeti fenntarthatósága megállapításhoz a környezeti célok egyike sem sérülhet lényegesen (Do not cause significance harm- DNSH kritériumok), azaz a támogatás érdekében valamennyi környezeti célkitűzés lényeges sérelmét el kell kerülni. A DNSH kritériumokat az Európai Bizottság egységesen határozza meg. [13]

3. Ábra: Fenntartható Európa Beruházási Terv [14]

ÖSSZEFOGLALÁS

A körforgásos gazdaság az Európai Unión belüli megjelenése óta tudományos, szakmai jogi és közgondolkodás gyors ütemben fejlődő koncepciójává, 2020-ra pedig a 2021-2027 közötti programozási időszak központi kérdésévé vált. Számítalan értelmezése, és e különböző

megközelítéseket leképező definíciója született, azonban tekintettel arra, hogy a 2021-2027 programozási időszak uniós forrásokból való támogathatóságának egyik kulcskérdése a körforgásos gazdaságra való áttérés célkitűzésének való megfelelés, egy általános, mindenki által alkalmazandó definícióra volt szükség, amely alapján az uniós támogatással megvalósuló tevékenységek tekintetében a Taxonómia Rendelet definícióját alkalmazzuk.

A Taxonómia Rendelet előírásai szerint a tőkeáramlások és az uniós források csak a környezeti szempontból fenntartható beruházások felé irányulhatnak, az uniós támogatással megvalósuló közlekedés-beruházási projektek támogathatósági feltételeinek megállapítása pedig az uniós jogon, a BAT-on és a költség-haszon elemzésen alapuló speciális egységes vizsgálati kritériumok alapján történik.

A körforgásos gazdaság szerinti termelés és működés azonban az emberiség természetes állapota, amely az ipari forradalomig és a fogyasztói társadalom kialakulásáig anélkül határozta meg a gazdaság működését, hogy ez a társadalomban tudatosult volna. A körforgásos gazdaság ezért egy olyan régi-új gazdasági modell, amely gazdasági paradigmaváltással visszatérést jelent az emberiség ipari forradalmat megelőző attitűdjéhez, és az anyagkörforgást állítva a középpontba újradefiniálja a terméktervezés, termelés és fogyasztás célkitűzéseit és kereteit. Mivel a körforgásos gazdaság tartalmi megközelítései az ipari folyamatok folyamatos változásával fejlődnek, kijelenthetjük, hogy egy tartalmában és megközelítéseiben folyamatosan változó gazdasági rendszerrel és koncepcióval van dolgunk, amely kialakulásban és működésében szorosan kapcsolódik a fenntartható fejlődéshez, és amellyel kapcsolatos vizsgálatoknak és megállapításoknak is követniük kell a koncepció változásait.

HIVATKOZÁSOK

- [1] Holovács, G. (2022): *Körforgásos gazdaság az uniós támogatású közlekedési-beruházási projekteknél*, Diplomamunka, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Fejlesztéspolitikai Programmenedzsment MA, Budapest 2022
- [2] Holovács, G. (2022): i.m., p6-9
- [3] Korhonen, J. et al (2018): *Circular economy as an essentially contested concept*, Journal of Cleaner Production 175, p545
- [4] Nagy, Á. et al (2021): *Úton a körforgásos gazdaság felé, Szisztematikus irodalomelemzés*, Közgazdasági Szemle, LXVIII. évf., 2021. október, p1109-1129.
- [5] https://www.researchgate.net/figure/Linear-and-circular-economy-models-Source-Adopted-from-Egypt-Business-Directory-7_fig1_328466652
- [6] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 RENDELETE (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról
- [7] Holovács, G. (2022): i.m., p16.
- [8] https://en.wikipedia.org/wiki/Soft_law
- [9] Holovács, G. (2022): i.m., p39.

- [10] Nyikos, Gy. „et al” (2022): *EU kohéziós politikája 2021-2027*, Ludovika Egyetemi Kiadó, ISBN 978963531600, p14
- [11] Holovács, G. (2022): i.m., p42-43.
- [12] Nyikos, Gy. (2022): *EU kohéziós és regionális politika*, előadásanyag, Nemzeti Közsolgálati Egyetem
- [13] Holovács, G. (2022): i.m., p44-46.
- [14] Nyikos, Gy. (2022): *EU kohéziós és regionális politika*, előadásanyag, Nemzeti Közsolgálati Egyetem

Szerző:

dr. HOLOVÁCS Gabriella
Óbudai Egyetem, Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar
Magyarország, irányítószám, 1034 Budapest, Doberdó utca 6.
Telefon: +(36) (30) 2560054 E-mail: dr.holovacs.gabriella@gmail.com